



บทที่ 3

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงแนวโน้มของปรัชญาการศึกษา  
นอกระบบโรงเรียน ปีพุทธศักราช 2543 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ( Delphi  
Technique ) ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน  
ดังต่อไปนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากร
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

#### 1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากร

(1) ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา  
นอกระบบโรงเรียน ที่มีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้

- 1.1 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานทางด้านศึกษานอกระบบ  
โรงเรียน
- 1.2 มีผลงานทางวิชาการด้านศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.3 เป็นนักวิชาการที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

(2) จากเกณฑ์ที่กำหนดข้างต้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่คิดว่า  
เหมาะสม จำนวน 5 คน (ดูรายชื่อภาคผนวกหน้า 217 ) และให้เป็นผู้เสนอรายชื่อ  
ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน คนละ 30 คน โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดไว้  
ข้างต้น เช่นเดียวกัน

(3) ผู้วิจัยนำรายชื่อที่ได้รับการเสนอชื่อมาจากเรียงลำดับความดีจากมากไปหาน้อยตามลำดับ โดยผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อซ้ำด้วยความดีตั้งแต่ 3 ขึ้นไป ปรากฏว่าโครายชื่อผู้เชี่ยวชาญทั้งสิ้น 30 คน

จากการศึกษาเทคนิคเดลฟาย พบว่า เมื่อมีจำนวนผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนจะน้อยมาก ( Thomas T. MacMillan " The Delphi Technique " อางจากเกษม บุญอ่อน 2522 : 27) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงถือว่าจำนวนผู้เชี่ยวชาญ 30 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยครั้งนี้

## 2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยการศึกษารายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาทั่วไป ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จากวารสารและหนังสือต่าง ๆ เป็นแนวทางประกอบการศึกษาขั้นต้นโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญอย่างไม่เป็นทางการ จำนวน 7 คน (ดูรายชื่อในภาคผนวกหน้า 218 ) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพของปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาแนวโน้มของปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ปีพุทธศักราช 2543 ออกเป็น 2 สภาพการณ์คือ

### 1. สภาพการณ์แบบอนาคตภาพในทางที่ดี ( Optimistic Scenario )

เป็นการมองสภาพการณ์ของบ้านเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาของไทย ในปีพุทธศักราช 2543 จะได้รับการพัฒนาให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน

### 2. สภาพการณ์แบบอนาคตภาพในทางที่ไม่ดี ( Pessimistic Scenario )

เป็นการมองว่าสภาพการณ์ของบ้านเมือง เศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาของไทย ในปี พ.ศ.2543 จะได้รับการพัฒนาน้อยมาก หรือจะมีปัญหาอย่างยิ่ง

จากการศึกษาค้นคว้า ได้กำหนดกรอบ ( Frame ) ในการศึกษาค้าน  
ต่าง ๆ ดังนี้

แนวโน้มของปรัชญาการศึกษาอกระบบโรงเรียนที่จะศึกษานั้นพิจารณา  
จากตัวประกอบดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน
2. จุดมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน
3. องค์ประกอบของการศึกษานอกระบบโรงเรียน
4. กระบวนการเรียนการสอน

เมื่อได้ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญตามรายละเอียดขององค์ประกอบเหล่านี้แล้ว  
จะใช้เป็นแนวทางในการสรุปเพื่อหาว่าแนวโน้มในอนาคตนั้นปรัชญาการศึกษาอกระบบ  
โรงเรียน จะอยู่ในลัทธิปรัชญาการศึกษาใด การสรุปนั้นจะใช้ค่าหลักที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอ  
ออกไป ซึ่งเป็นข้อความที่ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการสะท้อนแนวปรัชญาการศึกษา ลัทธิใด  
ลัทธิหนึ่งหรือมากกว่านั้น ผู้วิจัยจะยึดการแบ่งปรัชญาการศึกษาอกระบบโรงเรียน  
ตามแนวของ จอห์น แอล อีเลียส ( John L. Elias ) ใน 5 ลัทธิดังนี้คือ

1. ปรัชญาการศึกษาอกระบบโรงเรียนเสรีนิยม ( Liberal )
2. ปรัชญาการศึกษาอกระบบโรงเรียนพัฒนาการนิยม ( Progressivism )
3. ปรัชญาการศึกษาอกระบบโรงเรียนพฤติกรรมนิยม ( Behaviorism )
4. ปรัชญาการศึกษาอกระบบโรงเรียนมนุษยนิยม ( Humanism )
5. ปรัชญาการศึกษาอกระบบโรงเรียนปฏิวัตินิยม ( Radical )

และเนื่องจากนักการศึกษาของไทยบางกลุ่ม ได้พยายามเสนอแนวปรัชญา  
การศึกษาของไทย ความแนวพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปรัชญาการศึกษาอกระบบ  
โรงเรียนอีกแนวหนึ่งคือ

6. ปรัชญาการศึกษาอกระบบโรงเรียนความแนวพุทธศาสนา ( Buddhism )

จากกรอบที่ได้จากการศึกษาขั้นต้น ผู้วิจัยจะนำไปสร้างเป็นแบบสอบถาม

ปลายเปิด ( Open-end Form) เกี่ยวกับแนวโน้มของปรัชญาการศึกษาอกระบวน  
โรงเรียน ปี พ.ศ.2543 แบบสอบถามในรอบแรกมีทั้งหมด 8 ข้อ ประกอบด้วย  
ส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. คำชี้แจงวิธีการดำเนินการวิจัยและการสรุปปรัชญาการศึกษาอกระบวน  
โรงเรียนของแต่ละลัทธิ

2. แบบสอบถามข้อที่ 1 เป็นการให้ความหมายการศึกษาอกระบวน  
โรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้แบ่งการศึกษาความหมายของการศึกษาอกระบวนโรงเรียน  
ออกเป็น 2 สภาพการณ์

3. แบบสอบถามตั้งแต่ข้อ 2-8 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของ  
การศึกษาอกระบวนโรงเรียน องค์ประกอบของการศึกษาอกระบวนโรงเรียน และ  
กระบวนการเรียนการสอน ในแต่ละข้อ ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษานำแนวโน้มของปรัชญา  
การศึกษาระบบโรงเรียน ปี พ.ศ.2543 ออกเป็น 2 สภาพการณ์คือ สภาพการณ์  
แบบอนาคตภาพที่ดี ( Optimistic Scenarie) และสภาพการณ์แบบอนาคตภาพ  
ที่ไม่ดี ( Pessimistic Scenarie)

### 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหน้าที่ขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย และเข้าชี้แจงรายละเอียดกับผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการวิจัยด้วยตนเอง  
เพื่อขอความสมัครใจในการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน โดยผู้เชี่ยวชาญ  
ที่สมัครใจตอบแบบสอบถามครั้งนี้ จำนวน 25 คน (ดูรายชื่อในภาคผนวกหน้า 214-216)

3.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามรอบแรกซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับ  
แนวโน้มของปรัชญาการศึกษาอกระบวนโรงเรียน ปีพุทธศักราช 2543 จำนวน 8 ข้อ  
ไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบความความคิดเห็นอย่างอิสระ

ผู้วิจัยเริ่มส่งแบบสอบถามรอบแรก จำนวน 25 ฉบับ ตั้งแต่วันที่ 11 มีนาคม  
2529 และรวบรวมกลับมาได้หมดในวันที่ 30 พฤษภาคม 2529 รวมเวลาที่ใช้ในการ  
เก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 1ทั้งสิ้น 80 วัน



3.2 แบบสอบถามในรอบที่ 2 ผู้วิจัยรวบรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการตอบแบบสอบถามปลายเปิดในรอบแรกนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามชุดใหม่ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ลักษณะของแบบสอบถามรอบที่ 2 ประกอบด้วย

3.2.1 การให้ความหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียน แบ่งออกเป็น  
เป็น  
-การให้ความหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยยึดปรัชญา  
การศึกษาเป็นหลัก จำนวน 5 ข้อ

-การให้ความหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยยึด  
กิจกรรมการศึกษาเป็นหลัก จำนวน 3 ข้อ

-การให้ความหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยยึดกลุ่ม  
เป้าหมายการศึกษาเป็นหลัก จำนวน 2 ข้อ

3.2.2 ในสภาพการณ์แบบอนาคตภาพที่ดี ( Optimistic Scenario )  
แบ่งแบบสอบถามออกเป็นดังนี้

-จุดมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 7 ข้อ

-กิจกรรมและโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 7 ข้อ

-บทบาทของผู้สอน จำนวน 6 ข้อ

-บทบาทของผู้เรียน จำนวน 5 ข้อ

-กระบวนการเรียนการสอน จำนวน 5 ข้อ

-การประเมินผล จำนวน 5 ข้อ

3.2.3 ในสภาพการณ์แบบอนาคตภาพที่ไม่ดี ( Pessimistic  
Scenario ) แบ่งแบบสอบถามออกเป็นดังนี้

-จุดมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 6 ข้อ

-กิจกรรมและโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียน

จำนวน 5 ข้อ

-บทบาทของผู้สอน จำนวน 6 ข้อ

- มทมาทของผู้นเรียน จำนวน 5 ข้อ
- กระบวนการเรียนการสอน จำนวน 5 ข้อ
- การประเมินผล จำนวน 4 ข้อ

รวมจำนวนข้อในแบบสอบถามรอบที่ 2 ทั้งหมด 69 ข้อ จากนั้นจึงนำไปให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้อินทิ้มความสำคัญของแต่ละข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นควยและคึกว่าเป็นไปไค้ในปี พ.ศ.2543 จากค่าคอมในรอบที่ 2 ผู้นวิจัยนำมาคำนวณหาค่ามัชชฎาน ( Median ) และค่าพิสัยระหว่างควอไค้ล ( Interquartile Range ) ของแต่ละข้อความ

ผู้นวิจัยเริ่มส่งแบบสอบถาม จำนวน 25 ฉบับ ตั้งแต่วันที่ 11 มิถุนายน 2529 และรวบรวมกลับมาค้ทั้งหมดในวันที่ 17 กรกฎาคม 2529 รวมเวลาที่ไ้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 2 ทั้งหมด 36 วัน

3.3 แบบสอบถามรอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่ไ้ข้อความเหมือนแบบสอบถามรอบ 2 เพียงแค่เพิ่มค่าแห่งมัชชฎานและค่าพิสัยระหว่างควอไค้ลรวมทั้งค่าแห่งที่ผู้นเชี่ยวชาญคนนั้น ๆ คอมในรอบ 2 เพื่อนำกลับไปให้ผู้นเชี่ยวชาญแต่ละคนไค้ทบทวนค่าคอมของตนเองในรอบ 2 แล้วคอมกลับมาค้ครั้งหนึ่ง

ในการคอมแบบสอบถามรอบนี้ ผู้นเชี่ยวชาญแต่ละคนจะทรวาคคนมีความคึกเห็นเหมือนหรือแตกคางไปจากผู้นเชี่ยวชาญคนอื่น ๆ อย่างไร หากทบทวนความคึกเห็นของตนแล้ว ยังแตกคางจากของคนอื่น ๆ อยู่ และยังมียืนยันค่าคอมเดิม นั้น ก็ให้เหตุผลประกอบการยืนยัน เฉพาะค่าคอมที่อยู่นอกพิสัยระหว่างควอไค้ลในชั้นนั้น ๆ

ผู้นวิจัยเริ่มส่งแบบสอบถามรอบ 3 จำนวน 25 ฉบับ ในวันที่ 24 กรกฎาคม 2529 รวบรวมกลับมาค้หมดในวันที่ 21 สิงหาคม 2529 รวมเวลาที่ไ้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 3 ทั้งหมด 29 วัน

รวมเวลาที่ผู้นวิจัยไ้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลควยแบบสอบถามทั้ง 3 รอบ ทั้งหมด 145 วัน

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ด้วยตนเองโดยใช้แบบสอบถามทั้งหมด 3 รอบ รอบแรกเป็นแบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการณ์ของปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ปีพุทธศักราช 2543 ในลักษณะ 2 สภาพการณ์คือ สภาพการณ์แบบอนาคตภาพที่ดี ( Optimistic Scenario ) และสภาพการณ์แบบอนาคตภาพที่ไม่ดี ( Pessimistic Scenario ) ยกเว้นการให้ความหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียนเท่านั้นที่ไม่ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 สภาพการณ์ จากคำตอบที่ได้ในรอบที่ 1 นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2 ในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 สเกล จำนวน 69 ข้อ และจากคำตอบในรอบที่ 2 ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์หาค่ามัชฌิมฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ พร้อมทั้งแสดงตำแหน่งของค่ามัชฌิมฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของแต่ละข้อความและตำแหน่งของคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนที่ตอบในรอบที่ 2 แล้วส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและทบทวนคำตอบเดิมของตนเองอีกครั้งเป็นแบบสอบถามรอบที่ 3 จากคำตอบที่ได้ในรอบที่ 3 นี้ ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์หาค่ามัชฌิมฐานพิสัยระหว่างควอไทล์และฐานนิยม แล้วนำมาแปลผลดังนี้

##### 4.1 มัชฌิมฐาน ( Median )

จากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 สเกลนั้น ผู้วิจัยได้ให้นำหนักคะแนนดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด หรือข้อความนั้นเป็นไปไต่มากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก หรือข้อความนั้นเป็นไปไต่มาก
- 3 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นปานกลาง หรือข้อความนั้นเป็นไปไต่ปานกลาง
- 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือข้อความนั้นเป็นไปไต่ น้อยที่สุด
- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยกับข้อความมากที่สุด หรือข้อความนั้นเป็นไปไต่ น้อยที่สุด





4.4 ความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน ผู้วิจัยจะคำนวณค่ามัธยฐานของแต่ละข้อความแล้วนำมาหาค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐานของแต่ละข้อความเพื่อเป็นการสนับสนุนความสอดคล้องกันของความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการตัดสินว่า ข้อความที่ผลต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐานไม่เกิน 1 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับข้อความนั้น

ผู้วิจัยนำข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้งในแง่ของมัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ มาสรุปเป็นความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อปรัชญาการศึกษาในระบบโรงเรียน ปีพ.ศ. 2543 การสรุปนั้นจะใช้ค่าหลักและข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเสนอออกไป ซึ่งเป็นข้อความที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการสะท้อนแนวปรัชญาการศึกษาในระบบโรงเรียนลัทธิโคลท์ธิฟหนึ่งหรือมากกว่านั้นเป็นหลัก โดยมองว่าสภาพการณ์ของบ้านเมืองมีลักษณะเป็นอนาคตภาพที่ดี ( Optimistic Scenarie ) และอนาคตภาพที่ไม่ดี ( Pessimistic Scenarie ) ปรัชญาการศึกษาในระบบโรงเรียนควรจะอยู่ในลัทธิปรัชญาการศึกษาใด

ในการสรุปว่าแนวโน้มของปรัชญาการศึกษาในระบบโรงเรียนในสภาพการณ์ต่าง ๆ นั้นจะโน้มไปทางปรัชญาการศึกษาลัทธิใดนั้น จะวิเคราะห์จากความถี่ของคำตอบของผู้เชี่ยวชาญที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายการศึกษาในระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน องค์ประกอบของการศึกษานอกระบบโรงเรียน และกระบวนการเรียนการสอน แล้วจึงนำมาสรุปเป็นภาพรวมอีกครั้งหนึ่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย